

НАШЕ ЖИТІСТЬ

UKRAINIAN NEWSPAPER „OUR LIFE“

Ч. 11 (106)

АВГСБУРГ, 25. БЕРЕЗНЯ 1947

РІК III

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА

16. березня 1939 р. сойм Карпатської України в Хусті проголосив державну незалежність цієї малої області нашої землі. Проти виразної волі української людності виступили сусідні держави, в першу чергу Угорщина. Мадярське військо після геройського спротиву українських січовиків окупувало Карпатську Україну.

Глянемо на події 1938—39 р. р. в Карпатській Україні. Це був час, коли Гітлер готував сили Німеччини до Другої світової війни. Перешкодою для німецького імперіалізму була Чехословаччина. Гітлер грал на „праві народів на самовизначення“, тому вимагав для себе від Чехо-Словаччини областей, заселених німцями (Судети). 2. жовтня 1938 р. конференція великорішкав у Мюнхені вирішила передати судетські області Німеччині. Через місяць, у Відні, Гітлер і Муссоліні вирішили віддати Угорщині області Чехословаччини, заселені мадярами. Також міста Карпатської України — Ужгород і Мукачів дісталися Угорщині. В жовтні карпатські українці створили, за згодою Праги, свій автономний уряд. Хоч чеська політика на Карпатській Україні мала виразно колоніальний характер, проте карпатсько-українські провідники добре розуміли, що розпад Чехословаччини приведе до повороту Карпатської України в мадярську неволю. За 20 років передування в демократичній Чехословаччині карпатські українці зробили більший поступ, ніж за 1000 літ перед тим в Угорській державі. Тому, — поки буда Чехословаччина, — карпатські політичні діячі твердо стояли на основі автономії в межах Чехословаччини. Проте події 1938—39 років пішли іншим шляхом. Гітлер не задоволився Судетською областю: він хотів розбити Чехословаччину зовсім. Словакам Гітлер обіцяв забезпечити „самостійність“. Мадяри вимагали для себе Карпатської України. Також польський уряд хотів за всяку ціну „подарувати“ Карпатську Україну Угорщині. Поляки не хотіли за Карпатами автономної української області, бо це давало „поганий приклад“ для Галичини та Волині. Навіть у далекій Москві події в Карпатській Україні викликали занепокоєння: на з'їздах і в пресі неприхильно згадувано український автономістичний рух у Чехословаччині.

Від жовтня 1938 року мадярські та польські банди не давали спокою карпатським українцям. Проти цих непрочих гостей утворилися відділи українців добровольців — „Січ“. Автономний уряд Карпатської України намагався забезпечити порядок і спокій у своїй країні. На жаль, не все було гаразд в українському таборі: були у нас люди, що прислухалися до голосу німецьких агентів, мовляв, Гітлер не віддасть Карпатської України мадярам. Одна група вела пропаганду проти демократії, грозила карюю тим, що лишилися при своїх демократичних переконаннях. Навіть у „Січ“ залізла ця легкодушна пропаганда, і, напр., відомого ген. В. Петрова туди не прийнято, бо він — соціаліст... Також інших бойових старшин армії УНР не приймали в „Січ“, бо вони не хотіли відправляти в нову „ідеологію“. Наслідки були ті, що провід „Січі“ опинився в руках людей непідготовлених, що тільки любувалися своїми малюнчиками уніформами, а в військовій справі мало розуміли.

При кінці 1938 р. і на початку року 1939 світова преса була переповнена вістками про Карпатську Україну і Україну взагалі. Було видно, що західні великорішкави хотіли відгадати дальші плями Гітлера: чи піде він війною проти ССР разом з Польщею, чи обернеться проти західніх великорішкав. Передача Карпатської України мадярам, на вітху Польщі і східної великорішкав, показувала, що Гітлер ніби відмовився від

Міністри закордонних справ великорішкав на Московській конференції

Джордж Кетлетт Marshall, 67 років, родом із Пенсильванії, син вугільного промисловця. Вчився в військовому інституті у Вірджінії. За Першою світ. війни був штабовим офіцером. В 1939 р. став начальником штабу американської армії. Брав участь у всіх дипломатичних конференціях за Другою світовою війни. Перед своїм призначенням на міністра закордонних справ був послом през. Трумена в Китаї.

Ернст Бевін, 56 років, син сільсько-господарського робітника в Семерсетширі. Замолоду працював в сільському господарстві. В англійському професійному русі був організатором робітників кораблебудівельної промисловості. Від 1940 року — міністер праці, після війни — міністер закордонних справ.

Жорж Бідо, 47 років, син директора товариства для забезпечення. Учителем історії в парижській лицей, редактор католицької газети „Люб“. За німецької окупації один із найвизначніших провідників французького спротиву. Після визволення Парижу мін. закорд. справ (1944 р.).

Вячеслав Молотов, 57 років, купецький син. Від 1906 р. член більшевицької партії. У внутрішній партійній боротьбі увесь час був на боці Сталіна. Деякий час був на Україні секретарем компартії. Від 1939 р. мін. закорд. справ. ССРР.

МОСКОВСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ

Радіо-Москва. Відкриваючи конференцію, міністер Молотов від уряду ССР привітав міністрів закордонних справ Маршалла, Бевіна, Бідо та всіх учасників нарад, підкресливши, що перед конференцією стоять не легкі завдання. Міністер Маршалл просив Молотова головувати на першому засіданні, до чого присиднілися Бевін і Бідо. Молотов, прийнявши головування, перешов до справ організаційних і порядку денного, пригадавши, що віце-міністри на своїх засіданнях підготували матеріали і завдання міністрів буде продовжити їх роботу. При тій нагоді порушив справу Китаю. Ген. Маршалл запропонував перенести цю справу на наступне засідання. Контрольна Рада Німеччини підготувала на конференцію дуже багатий матеріал, з цілістю якого Рада Міністрів закордонних справ не в силі буде озна-

йомитися під час конференції, і тому будуть вибрані основні проблеми, порядок розгляду яких вкажуть віце-міністри. На першому засіданні конференція міністрів підтвердила ліквідацію Пруської держави.

Другий день московської конференції
Перед початком другого засідання Ради міністрів ген. Маршалл заявив, що він може погодитися на розгляд справи Китаю під умовою, що в тому засіданні візьме участь представник Китаю. Молотов на участі китайського представника в засіданнях Ради міністрів не погоджується. Міністер Бевін одинаково пропонував відповідь в справі обмеження окупаційних військ в Європі, тому що вона не стоять на порядку денного.

На другому засіданні головував ген. Маршалл. Молотов виступив з декларацією, в якій висунув проблеми демілітаризації, денацифікації, демократизації Німеччини та утворення німецького уряду. Молотов згадав постанову Берлінської конференції, на якій була ухвалена повна ліквідація німецького воєнно-промислового потенціалу. Проте німецька воєнна промисловість, що, зі слів Молотова, зосереджена переважно на західно-німецьких землях, до цього часу не порушена, і її ліквідація не починалася. В англійській зоні перебував 81 тисяча озброєних німецьких вояків, а в американській — 9 тисяч. Згідно з постановою німецької війської повінню бути розпущені. Молотов запропонував доручити Контрольний Раді:

1. розробити план ліквідації воєнно-промислового потенціалу Німеччини до кінця цього року;
2. прискорити знищення німецьких воєнних матеріалів;
3. залишувати німецькі військові формaciї;
4. розв'язати і репатріювати скупчення військово-полонених.

Міністер Бевін у відповідь Молотову заявив, що докладно на всі закиди він відповість на наступному засіданні, але зараз мусить заявити, що ті військові частини, про які говорив Молотов, не можна вважати за військо. Це — команди, потрібні для очищування терену від мін і після виконання цього будуть відпущені й репатріовані. Сказано також, що Англія сприяє репатріації, але нікого не буде репатріювати силою. Він вважає, що демілітаризація йде досить усією. Міністер Маршалл визнав, що коли повна ліквідація промислових підприємств повністю ще не переведена, то це пояснюється тим, що ССР не виконує постанов Потсдамської конференції про гospодарське об'єднання Німеччини, чим змушує інші зони до використування всіх можливостей для оживлення гospодарського життя. Молотов відповів, що поділяє оптимістичного погляду мін. Бевіна щодо ліквідації німецького воєнно-промислового потенціалу.

Як подає московське радіо, Молотов вдруге виступив з промовою, в якій порушив справу демілітаризації, денацифікації та демократизації Німеччини. Молотов заявив, що в німецькому судіництві, в американській зоні є 35% нацистів, а в французькій — 50%. Найкраще провів денацифікаційну чистку ССР. Там зліквідовано 390 тис. нацистів. Щодо демократизації, то Молотов вважає, що ця акція повинна бути зуніфікована у своїх методах. Конкретно вказав на потребу конференцій, преси і однакової виборчої системи для всіх зон.

Панас Феденко

Боротьба Карпатської України

Боротьба Карпатської України

„Україна — незалежна держава!” — з уст до уст, — всіма шляхами — до українських міст і сел, Дніпром — до угорів у чорноморський степ, стежками — до колиб у карпатські полонини та Чорним морем аж у світ, — близькавкою пролетіла вістка з Києва.

Ця вістка запалила національно-державним горінням у весь український народ на всіх українських землях. *

І в знак цього 22. січня 1919 року в Києві на Софійській Площі відбулося проголошення другого історичного акту — соборності, а в Хусті, в цей же час, через всенародний конгрес, Закарпаття заявилося за об'єднання в одну цілість з Українською Державою.

Так здійснилося тоді духове об'єднання всіх українських земель. І це духове об'єднання стало тією силою, що двигнула пізніше народні прошари Закарпаття на боротьбу за український всенародний ідеал, що став найвищою їх цінністю.

* * *

Тяжка несприятлива для нас зовнішньо-політична консталіція, що склалася наприкінці світової війни, не дала можливості цій духовій соборності завершитися державно-політичною самостійністю і соборністю всіх українських земель — Україну розшматовано поміж чотирьох займанців. Закарпаття з жахливою спадщиною старого повноваження опинилося в межах Чехословацької Республіки. Здвиг української духовної соборності для нового займанця був неменше страшним, як і для всіх інших. — „Земля без імені” назавв Закарпаття чеський письменник Ольбрахт. Та Закарпаття вже було близьке свого національно-політичного ставання і в серцях леліяло своє власне ім'я — Карпатська Україна.

— „Ми українці...” — розлігся лунко по Закарпатті голос одного селянина, що на з'їзді Просвіт виступив рішуче проти антиукраїнської політики займанців. Цей клич із ентузіазмом підхопили маси. І українське Закарпаття пред'явило своє право на самостійну організацію громадсько-політичного жит-

рело Европи. Великим багатством українських земель цікавилися „сильні миру цього”, а не долею українського народу й його національно-державними аспіраціями. „Сильні миру цього” намірялися заволодіти всіма українськими землями.

І тут, у цей історичної ваги час, Закарпаття піднесло прapor Української Карпатської Держави й скрипило його кров'ю, не завагавши піти на двобій з ворогом, вдесятеро чисельнішим і озброєним за останнім словом військової техніки. Та перед цим двобоєм довелось малочисельним загонам „Карпатської Січі” звести ще не один кривавий бій із ворожими партизанськими бандами, що їх „добре” сусіди насилали на Карпатську Україну. Здавалося, що весь світ з'еднався проти цього найменшого клаптика української землі, що насмілився чином реалізувати ідею незалежної Української Держави. Тоді Москва не змогла сковати свого неспокою. Тимчасом новий диктатор Європи Гітлер через віденський арбітраж відриває від Карпатської України Ужгород і Мукачів.

Другий раз довелося Хустові бути речником волі закарпатської вітки українського народу. Хуст стає столицею Української Карпатської Держави.

Вливалось радістю щасливе Закарпаття...

Та не довго тривала радість.

Молоду українську Державу затакували мадяри — споконвічний лютий ворог Закарпаття.

Всіма шляхами прямували карбованім кроком загони карпатських січовиків назустріч чужій навалі, поспішали на двобій за честь і славу України... Ім не бракувало відваги стати на троє з удесятеро сильнішим ворогом, — їм бракувало зброї...

Нерівний бій під Королевою, біля Копані, за Хуст і Севлюш, далі —

о. Д-р Августин Волошин
През. Карпатсько-Української Держави

та. Закарпаття самовизначалося й унезалежнювалося від чужих впливів.

* * *

На обрії міжнародних відносин з'явилася темна тінь горобини ночі — примара війни. Про Закарпаття заговорили, як про один з важливих пляцдармів у майбутньому зударі. Про українські землі заговорили; як про найурожайніше дже-

тільки білорусинів, ніяких кривичів, що колись творили тільки одно з білоруських племен. Слово Білорусь увійшло і в Советську Союз із означенням Білоруської Советської Республіки і нині вже відоме в широкому світі.

Щойно від недавна дехто з білоруських емігрантів старається увести назустріч „кривичі” замість дотеперішніх історичних назв Білорусь — білорусини. Не знаючи внутрішніх білоруських відносин, деякі українські часописи на еміграції, зрештою дуже випадково і зовсім несвідомо, зачали їх собі вживати нововинайдений термін. Тим вони викликали реакцію з боку більшості білорусинів, що держаться своєї традиційної назви. Доказом цього лист, що я його одержав від одного з білоруських редакторів п. Юрія Стукаліча з Міхельдорфу, який подаю в українському перекладі.

Міхельдорф, 5. 2. 1947

Високоповажаний Пане Д-ре Варан!

Цей лист, що його тепер Вам посилаю, не випливає зовсім з тих чи інших наших білоруських партійних джерел, а являється виключно листом білоруського журналіста до одного з найвидатніших українських журналістів. Тим хочу еказати, що він являється об'єктивним, безпартійним, загальним громадським. Тому не гладіть на нього, як на спробу внести сміття зі своєї білоруської хати, а як на спробу усунути на біл причини, що до деякої міри, можуть причинитися до злісування традиційних добрих відносин поміж нашими двома братнimi еміграціями — українською і білоруською.

В останніх часах починається вживання в українській пресі щораз частіше терміку — „кривичі” — як нашої національної назви. Ми білорусини інтелігенти, добре розуміємо, що українці вживают нині цю назву тільки тому, що вони не знають, як стоять справа з цим словом в нашій білоруській хаті.

бої під Карпатами. І згас вогонь бой аж у Карпатах. Але остання іскра з нього розпалила новий вогонь, що не згасає й не згасне ніколи в серцях наших і всіх майбутніх поколінь. Юрій Арющенко

ПРО ДОЛЮ ЗАКАРПАТСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ДІЯЧІВ

У зв'язку з нотаткою в „Н. Ж.” з 4. 3. ц. р. про амввестію для закарпатських українців, засуджених до 7. 7. 1945 на час трилітнього і менше позбавлення волі — варто пригадати, що чільний українсько-карпатські діяч, як колишній міністер Степан Кличурек, державні секретарі: Др. Долинай, Переуванік і Др. Кочерган були арештовані, разом зі стареньким президентом о. Волошином, що пізніше помер в тюрмі 16 травня 1945 у Празі, де вони всі жили під час мадярської окупації Карпатської України.

Де відбувся суд над ними — невідомо, але є певні вістки про те, що вони засуджені кожний на 8 років позбавлення волі і категорічних робіт.

Завіщо вони всі були заарештовані, нікому не відомо, а ще менше відомо завіщо вони були засуджені.

Згадані карпатсько-українські діячі належали до виразно і поєдовано чехо-чеської групи в українському політичному житті Співпрацювали під час німецької окупації і протекторату Чехії і Морави з національно-революційними, підпільними, чеськими організаціями і брали активну участь в численної карпатсько-українською колонію в Празі — під час Празького повстання в травні 1945 року. Всі вони були чехо-словашкими державами в момент, коли їх арештувалося советське НКВД в їхній державі, і чеська держава влада не стала на захист своїх власних громадян. У той же самий час НКВД перевело масові арешти правильних українців, як натурализованих також і старих емігрантів. З громадян чеських згадуюмо інш. Миколу Яремича, інш. Гальку інш. З емігрантів: професора Добраловського та багато інших. По багатьох з них пропав усікий спід і їхні сім'ї досі не мають найменшої вістки. Дружина проф. Садовського, колишнього члена Центральної Ради, зверталася в тій справі кілька разів до „міністра“ України Мануїльського, шкільного товариша проф. Садовського, однака безуспішно. Треба відмітити, що проф. Садовський майже цілу війну тяжко хворів і з невалкою хворобою печінки та жовчевого міхура його арештовано і кудись затримано. Цілісну війну виразно, безкомпромісово і послідовно проф. Садовський займав антинацистське і антинімецьке становище. Рідні його дружини в Крем'янці на Волині німці вимордували.

Але, на жаль, широкі „кола нашої білоруської еміграції“ цього не розуміють і зачинають ставитися з великим недовір'ям до таких українських часописів, які вживають цю назву у відношенню до нас. Про це свідчать десятки листів, які одержую я, як редактор, від білорусинів з усієї західної Німеччини. Тому я змушений дати в цій діллинці деяку інформацію і сподіваюсь, що ви не сумніваетесь тут що до моїх найліпших намірів.

„Кривичі“ — це члени однієї білоруської партії, що не має навіть 20 осіб. Але ці особи мають за собою великий стаж партійної роботи в різних інших білоруських партіях, до яких належали вони перед війною і в часі війни. До цього треба ще додати, що вони, з малими виниками, мають вищу освіту і з добрими організаторами і пропагандистами. Разом з тим усі вони неперебірні в засобах, щоб досягнути свою ціль, а навіть створили на чужині „Кривію“ — монопартійну державу без ніякої демократії...

У висліді того всього термін „кривичі“ — являється в наших таборах нецензурною лайкою...

• З глибокою пошаною до Вас
Юр. Стукаліч

Ред. білоруських часописів „Шипшина“ і „Завінць звані Святій Софії“.

Я подав у вийнятках в перекладі з білоруської мови листа редактора Юрія Стукаліча. Кожний народ називає другі народи по свому не завжди тримаючись назви, яку вживав сам дотичний народ. От хоч би у нас німців називасмо німцями, а не „дойтшами“, як вони самі себе називають. І білорусини і на дальніше залишаються у нас з своєю старою назвою білорусинів.

Само собою, це внутрішня справа самих білорусинів, як вони себе називають і будуть називати.

Д-р Ст. Варан

